

2. Гендина Н.И., Рябцева Л.Н. Решение ключевых задач информационной подготовки граждан и реализация образовательной функции библиотек эпохи Интернета. *Библиотековедение*. 2012. №1. С. 38-42.
3. Грипич С.Н., Буравкова Л.М. Інформаційна культура: теоретичні засади та досвід: навч. посіб. / за заг. ред. С.Н. Грипич. 2-ге вид., допов. Київ : Кондор, 2018. 344 с.
4. Дригайло С.В. Формирование информационной культуры пользователей и сотрудников библиотеки. *Науч. и техн. б-ки*. 2011. №1. С. 79-88.
5. Кравцов Г.Г., Кравцова Е.Е. Психология и педагогика обучения дошкольников : учеб. пособ. Москва : Мозаика-Синтез, 2013. 264 с.
6. Подрезова М.О. Стратегія розвитку наукової бібліотеки в умовах інформатизації суспільства. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. Т. 19, Вип. 1(11). С. 11-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_bbk_2014_19_1_3 (дата звернення: 10.04.2018).

The role of the University library in the formation of primary information, in particular its activity in transferring the university's scientific and publishing activities to the sphere of University library own responsibility, for example, the publication of the textbook «Information Culture: Theoretical Foundations and Experience» by the Rivne State Humanitarian University Scientific Library.

Key words: information culture, University library, Rivne State Humanitarian University (RSHU).

Отримано: 14.04.2018

УДК 378.147:023.5

Г. В. Сілкова, Т. С. Луцишина, м. Рівне

АНАЛІТИКА ЯК ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Новітні інформаційні технології, процеси інформатизації суспільства змінили зміст та функції сучасної бібліотеки. Провідним напрямом діяльності інформаційних центрів стало інформаційно-аналітичне забезпечення користувачів. Формування фахових компетентностей підготовки зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» має бути спрямоване на формування у студентів вмінь та навичок творчого пошуку інформації, аналізу та систематизації виявлених матеріалів.

Ключові слова: інформаційна аналітика, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційно-аналітична робота, функції бібліотеки, фахові компетентності інформаційного працівника, фахові навчальні дисципліни.

Метою цієї статті є аналіз формування тенденцій модифікації професійних компетентностей інформаційного посередника та підходів до їх формування в межах спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» далі («ІБАС»).

Значна частка ЗВО України, які здійснюють підготовку фахівців спеціальності 029 «ІБАС», впроваджують у межах названої спеціальності спеціалізації інформаційно-аналітичного спрямування, що відображує загальну тенденцію розвитку інформаційних центрів в Україні – здійснення аналітичного забезпечення інформаційних потреб користувачів. Потреба в аналітиках та експертах інформаційної діяльності спричинена соціально-політичними та економічними процесами суспільства, інформаційний супровід яких немож-

ливий без аналізу проблемних ситуацій, прогнозування тенденцій їх розвитку та розробки варіантів подолання проблем.

Нові вимоги практичної діяльності інформаційних центрів в т.ч. і бібліотек, потребують перегляду навчальних планів зі спеціальності 029 «ІБАС», обговорення кола професійних компетентностей фахівців з інформаційної аналітики та визначення дисциплін для їх підготовки.

Слід зазначити, що аналітична складова у підготовці інформаційних працівників, завжди була представлена у навчальних планах зі спеціальностей (напрямів підготовки) «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографія» й «Документознавство та інформаційна діяльність». Зокрема, у навчальних дисциплінах бакалаврату були відображені аналітико-синтетичні процеси опрацювання інформації, інформаційно-аналітичні дослідження (ІА дослідження) як методика якісно-змістовного перетворення інформації, методика інформаційно-аналітичної роботи, аналітико-прогнозне забезпечення управління та інші. Викладачами напрацьовано певний досвід формування знань, вмінь та навичок з інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД), який має бути використаний при оновленні фахової підготовки інформаційних працівників.

Підготовка фахівця з інформаційної аналітики потребує, передусім, визначення функціональної сутності самого поняття «інформаційна аналітика» та її приналежності до системи інформаційно-аналітичного забезпечення потреб користувачів.

Термін «інформаційна аналітика» – один із найбільш використовуваних фахівцями інформаційної сфери. Разом з тим, його трактування коливається достатньо широко – від ототожнення з ІАД загалом, до використання його як синоніма ІА досліджень. Друге трактування слід визнати більш правильним, адже сутність аналітики полягає у застосуванні аналітичних методів і підходів для дослідження об'єктів. Для ІА досліджень таким об'єктом стає документна інформація, яка розглядається як вихідна для подальшого перетворення. Визначити вихідну інформацію можна за положенням Закону України «Про інформацію», де зазначено, що первинний документ містить вихідну інформацію [1]. Отже, для створення вторинних документів первинна інформація набуває статусу вихідної інформації. На наш погляд, вивчення питання про викладання інформаційної аналітики не можна розглядати поза ІАД, яка вже представлена у навчальних планах підготовки інформаційних працівників.

Аналітична діяльність виникла та функціонує, передусім, у сфері управління. Вона є необхідною складовою прийняття раціонального управлінського рішення, відповідного проблемній ситуації та обраного з декількох можливих альтернативних варіантів управлінських дій. Отже, аналітична діяльність, як умова прийняття оптимальних управлінських рішень, переплітається з управлінською діяльністю, проте виокремилася з неї своїми завданнями та функціями. Спільна генеза та тривалий період нероздільного розвитку не відокремили ці види діяльності, а, навпаки, спричинили появу у сфері забезпечення управління документів, що сполучають як елементи ділових, так й інформаційно-аналітичних документів.

ІАД можна визначити як вид інформаційної діяльності, спрямований на інформаційне забезпечення сфери діяльності користувача інформації шляхом якісно-змістовного перетворення вихідної інформації з метою розробки варіантів дій. Таким чином, здійснюється вивчення, аналіз, дослідження різно-

манітних явищ, процесів, об'єктів через інформацію про них. Інформаційно-аналітичне забезпечення ґрунтується на дослідженні інформації про проблемну ситуацію в системі управління. Як бачимо термін «інформаційно-аналітична діяльність» визначає не тільки мету цієї діяльності, але й методику її здійснення.

Галузеві співробітники інформаційних служб, а також бібліотекарі, є творцями інформаційно-аналітичного забезпечення потреб управлінської діяльності. Без врахування цього чиннику не можна зробити повноцінний аналіз місця ІАД в інфраструктурі суспільства та визначити зміст фахової підготовки для працівників інформаційної сфери.

Інформаційне забезпечення управлінського рішення починається з інформаційного пошуку, опрацювання інформації, аналізу та відбору необхідних відомостей, їх перетворення та розробки висновків та рекомендацій щодо подолання проблеми управління. Інформаційно-аналітичне забезпечення запитів користувачів стало невід'ємною складовою діяльності бібліотек, передусім, наукових та університетських.

Щоб здійснювати такі дослідження, слід знати основні принципи виявлення, відбору та перетворення вихідної інформації, методику її опрацювання на аналітичному рівні, способи і форми подання перетвореної інформації користувачеві. Результат такої переробки документної інформації дозволяє надати користувачеві не тільки характеристику поставленої проблеми, але й вивести ті положення, які безпосередньо у вихідній інформації не містилися. Присутність вивідного знання в інформаційно-аналітичних документах зумовила ототожнення інформаційно-аналітичної та наукової діяльності у роботах окремих фахівців.

Якщо виходити з розглянутої нами функціональної сутності ІАД як документно-інформаційної, її можна віднести до науково-допоміжних дисциплін основної галузі. Так само як для наукових галузей документознавчого циклу (літературознавство, історія) науково-допоміжними дисциплінами є бібліографія, текстологія, джерелознавство.

Розробляючи програми модифікації фахової підготовки бібліотекарів, слід зважати на те, що її зміст має відповідати не тільки сучасному стану бібліотечної діяльності, але й тим тенденціям розвитку читачьких потреб, які виявляються сьогодні, та призвели до змін у самій системі діяльності бібліотеки як соціальної інституції.

Спробуємо окреслити чинники, що зумовили видозміни бібліотечної діяльності на сучасному етапі її розвитку. Серед головних чинників виокремимо:

- появу непаперових носіїв інформації, які замінюють документні фонди бібліотек в структурі інформаційних ресурсів;
- розвиток інформаційно-пошукових систем (ІПС);
- можливість оперативного доступу до віддалених джерел інформації через інформаційні мережі поза бібліотекою;
- зміни у структурі користувачів бібліотеки. Основний контингент користувачів – це ті, хто навчається. Учні, студенти, фахівці, що займаються професійною самоосвітою, підвищенням кваліфікації, професійною перепідготовкою;

- зміни у запитах користувачів на інформацію. Користувач, маючи доступ до необмежено великого масиву інформації за темою запиту, хоче одержати готовий інформаційний продукт – систематизовану добірку матеріалів з теми, перекладаючи, таким чином, роботу по логічному опрацюванню вихідної інформації на інформаційного працівника;
- покладання на бібліотеки функцій регіональних інформаційних центрів, які представляють регіон в мережі Інтернет;
- виконання бібліотекою функцій центрів дозвілля та зустрічей за інтересами.

Окреслені чинники спричинили заміни у роботі бібліотек на сучасному етапі та перегляд її провідних функцій. До напрямів бібліотечної діяльності, в яких найбільш відчутно відбулися зміни, можна віднести:

- формування інформаційних ресурсів бібліотеки;
- формування довідково-пошукового апарату;
- опрацювання документного фонду;
- віртуальне довідково-інформаційне обслуговування;
- розширення спектру інформаційних послуг, що надаються користувачам;
- консультування з приводу пошуку інформації, опрацювання матеріалу;
- організація самоосвітнього читання користувачів, в т.ч. з метою професійної освіти та самоосвіти;
- рекламування можливостей бібліотеки з надання необхідної користувачеві інформації;
- представлення регіональних інформаційних ресурсів як у самому регіоні, так і за його межами.

Визначати функції будь-якої діяльності справа невдячна, бо окреслене коло функцій буде завжди неповним і дискусійним. Проте маємо це зробити, інакше важко визначити шляхи оптимізації бібліотечної освіти.

Проблема фахової бібліотечної підготовки не нова. Скільки точилося дискусій щодо підготовки бібліотекарів за типами і видами бібліотек, за функціями бібліотечної роботи, за галузями знань. Адже у практичній роботі залишаються відмінності у змісті діяльності різних видів бібліотек, роботи різних відділів бібліотеки, в роботі з галузевою інформацією. Тому випускники бібліотечних спеціальностей мають бути готові до різних видів бібліотечної роботи.

Наповнення новими темами потребує також зміст навчальних дисциплін професійної підготовки, що відповідає аналітичним напрямам інформаційного забезпечення користувачів. Чільне місце в них мають посісти теми, що формують у студентів вміння та навички творчого пошуку інформації (евристика пошуку), аналізу та відбору інформації, систематизації інформації, створення інформаційних документів.

Навчальні дисципліни з бібліотечної справи слід спрямувати на формування вмінь та навичок згортання змісту документної інформації від макроаналітичного рівня до мікроаналітичного, тобто від бібліографічного опису та анотації на документ до інформаційного реферату, огляду, дайджесту з теми. Володіння методикою реферування, систематизації та узагальнення інформації, а не носіїв інформації (документів), дозволить надавати користувачам релевантні інформаційні послуги, формувати фактографічні бази даних, готувати відповідні матеріали для наповнення регіональних інформаційних порталів.

За сучасною ступеневою підготовкою за названими спеціалізаціями інформаційна аналітика представлена, переважно, у підготовці магістрів. Проаналізуємо фахові компетентності, що забезпечують аналітичну складову зі спеціальності 029 «ІБАС» на прикладі освітніх програм, підготовлених у Рівненському державному гуманітарному університеті (РДГУ).

Розглянемо фахові компетентності, визначені Освітньою програмою зі спеціальності 029 «ІБАС» за освітнім рівнем «бакалавр», розробленою кафедрою документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ. Підготовка бакалавра за спеціалізацією «Документознавство та інформаційна діяльність» орієнтована на виконання різноманітних документально-інформаційних і технологічних процесів, спрямованих на надання інформаційно-аналітичних послуг, а також здійснення управління інформаційними структурами. У програмі подано наступні професійні компетентності, що передбачають формування знань та вмінь з інформаційно-аналітичної роботи:

- здатність забезпечувати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах;
- здатність застосовувати методи систематизації, пошуку, збереження, каталогізації інформації для різних типів контенту та носіїв;
- здатність аналізувати закономірності функціонування потоків та масивів документів, в т. ч., електронних, із подальшим застосуванням отриманих даних з метою оптимізації інформаційного забезпечення користувачів;
- здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів та послуг, підвищення якості інформаційного забезпечення користувачів;
- здатність проектувати та створювати інформаційні системи, ресурси, продукти, системи та послуги.

З переліку основних фахових компетентностей Освітньої програми магістра виокремимо ті, що мають відношення до аналітичної діяльності:

- здатність здійснювати пошук, збір та опрацювання структурованих та неструктурованих даних, що стосуються базової діяльності користувачів (або моніторинг інформаційного поля з метою подальшого опрацювання даних);
- здатність оперувати інформаційними масивами, формувати бази даних інформаційних ресурсів предметної галузі (предметного поля організації);
- здатність обирати та ефективно використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології та програмне забезпечення для проведення аналітичних досліджень, вирішення фахових завдань і презентації результатів професійної діяльності;
- здатність здійснювати якісно-змістовне перетворення даних, інформації на знання та генерувати, використовувати й розповсюджувати нові знання в предметній галузі (предметному полі організації);
- здатність здійснювати бібліо-, науко- та вебометричні дослідження потоків та масивів документів різних типів та електронного контенту;
- здатність здійснювати інформаційне моделювання для забезпечення ефективного функціонування організаційних структур відповідної галузі;
- здатність застосовувати сучасні технології опрацювання інформації, в т. ч., сучасні технології бізнес-аналітики, інструменти веб-аналітики, системи управління контентом, технології візуалізації даних з метою аналізу та прогнозування;

- здатність забезпечувати застосування інформаційних систем з консолідованою інформацією й технологій інформаційного аналізу відповідно до сучасних концепцій інженерії даних і знань;
- здатність створювати, формувати контент та забезпечувати функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі Інтернет;
- здатність здійснювати інформаційний, інформаційно-аналітичний та аналітико-прогностичний супровід бізнесу, соціально-гуманітарної, політичної та інших сфер діяльності людини;
- здатність проводити комплексні ІА дослідження соціальних, економічних, політичних тощо систем з метою прогнозування змін й оцінки наслідків прийняття науковообґрунтованих та економічнодоцільних практичних рішень;
- здатність вільно орієнтуватися в теоретико-методологічних засадах та здійснювати критичний аналіз сучасних концепцій і дискусійних проблем предметної галузі.

Отже, різні рівні підготовки фахівців документознавства та інформаційної діяльності спрямовані на формування фахових знань та вмій з впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі документальних комунікацій, з вивчення і забезпечення інформаційних потреб користувачів різних галузей, інноваційної діяльності інформаційних установ, сучасних технологій створення і підтримки функціонування електронних ресурсів, з організації, модернізації, впровадження новітніх технологій в інформаційну (інформаційно-аналітичну) діяльність.

Як бачимо, освітніми програмами забезпечено спадковість формування фахових компетентностей з інформаційної діяльності, зокрема, інформаційно-аналітичного напрямку роботи з інформацією.

Отже, формування фахової підготовки зі спеціальності 029 «ІБАС» має виражену тенденцію на аналітичну роботу інформаційних центрів; модифікація фахової підготовки бібліотечних працівників має ґрунтуватися на зміні діяльності бібліотеки як соціального інституту в системі інформаційного забезпечення суспільства; формування фахових компетентностей бібліотекарів у відповідності до вимог сучасної бібліотечної практики також має інформаційно-аналітичний напрям. Зміст навчальних дисциплін слід спрямувати на формування у студентів вмій та навичок евристичного пошуку, аналізу, відбору, оцінки, систематизації, опрацювання, узагальнення не документів, а змісту інформації.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №48. С. 1447-1462.
2. Сілкова Г.В. Актуальні проблеми теорії та методики інформаційно-аналітичної діяльності. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* : матеріали VIII Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Одеса, 10-12 верес. 2015 р. Одеса, 2015. С. 118-130.
3. Сілкова Г.В. Аналітична складова інформаційно-аналітичної діяльності. *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв; Ін-т держ. управління і права; за заг. ред. В.В. Бездрабко. Київ, 2012. Вип. 6. С. 5-12.
4. Сілкова Г.В. Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: нова спеціальність чи модифікація існуючих професійних компетенцій? *Проблеми розвитку документально-*

- інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 лют. 2016 р.) / редкол.: Г.В. Сілкова, Ж.В. Бабенко, М.С. Костенко, Р.М. Крет ; за заг. ред. М.С. Костенко ; наук. консультант Г.М. Швецова-Водка ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. докум. комунікацій і бібл. справи. Рівне : РДГУ, 2016. С. 130-133. URL: library.dk.rv.ua/depository/konf/I_konf_2016.pdf (дата звернення: 10.05.18).
5. Сілкова Г.В. Інформаційний документ в терміносистемі документознавства. *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : зб. наук. пр. Київ, 2009. Вип. 3. С. 49-57.

New informative technologies and processes of informatization of society have changed the essential and the functions of modern library. Information and analytical support is a leading direction from activity of information centers. Professional competences of librarians are determined.

Key words: *Informational analytics, informational and analytical activity, informational and analytical work, functions of library, professional competences of librarians, professional educational subjects.*

Отримано: 17.05.2018